

Манько М.В.

*студентка III курсу факультету економіки та управління
Тернопільського національного
економічного університету*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права ТНЕУ
Вербіцька М. В.*

МАЙНОВА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Право власності – основне речове право у сфері господарювання.

Згідно статті 133 ГК України про правовий режим майна суб'єктів господарювання:

1. Основу правового режиму майна суб'єктів господарювання, на якій базується їх господарська діяльність, становлять право власності та інші речові права – право господарського відання, право оперативного управління. Господарська діяльність може здійснюватися також на основі інших речових прав (права володіння, права користування тощо), передбачених Цивільним кодексом України. (Частина перша статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2424-IV від 04.02.2005)

2. Майно суб'єктів господарювання може бути закріплено на іншому праві відповідно до умов договору з власником майна. (Частину третю статті 133 виключено на підставі Закону № 2424-IV від 04.02.2005)

3. Держава забезпечує рівний захист майнових прав усіх суб'єктів господарювання [1].

Метою даної роботи є: висвітлення основних проблем в основі правового режиму майна суб'єктів господарювання з урахуванням специфіки правового регулювання господарських відносин в сучасних умовах.

Проблеми правового забезпечення майнової основи господарювання впливають із основної проблематики функціонування господарського законодавства в цілому.

Дослідженням даної проблематики займалися такі вчені, як: Шевченко Я. М., Ямкова І. М., Щербина В. С. та ін.

З моменту прийняття Господарського кодексу України, а також Цивільного кодексу України науковці сперечаються на тему самостійності господарського права України, як права та його місця у правовій системі нашої держави.

На думку Я.М. Шевченко, Цивільний кодекс України містить доволі велику кількість правових норм, які охоплюють правове регулювання всіх майнових ринкових відносин, в тому числі пов'язаних із підприємництвом та захистом особистих майнових та немайнових прав фізичних осіб та законних інтересів юридичних осіб [2, с.29-34]. Існувала та відстоювалась думка про корисність існування двох кодексів, з аргументацією – це ж те саме, що й торговий кодекс, який визнається законодавством більшості країн із ринковою економікою. Але з цього приводу прихильники Цивільного кодексу України досить слушно зазначали, що ні зміст, ні структура цих кодексів не мають нічого спільного. Інші

ж вчені вказували на те, що створення цих кодексів було виправдане з практичних міркувань, проте необхідно чітко розмежувати предмети їх правового регулювання. А це, поки що, не вдається.

Після деякого часу співіснування цих кодексів, було висунуто пропозицію щодо скасування Господарського кодексу України. При цьому всі аргументи та висловлювання, які вказували прихильники цивілістичної науки, а також висновки, до яких вони доходили, спираючись на висловлені аргументи, не завжди були науково коректні. Так, на нашу думку, є безпідставним твердження, що Господарський кодекс України було створено для опосередкування певного виду діяльності [3, с.53].

Також важливим фактом є те, що Господарський кодекс України регулює не діяльність, а безпосередньо господарські відносини, які виникають уже в процесі організації та здійснення господарської діяльності. Ми погоджуємося із думкою В. С. Щербини, що несприйняття Господарського кодексу України зумовлено, швидше, суб'єктивними, ніж об'єктивними причинами [4, с. 58-59]. Потреба в існуванні Господарського кодексу України як кодифікованого акта господарського законодавства викликана перехідним періодом розвитку економіки: від планової (з централізованою системою керівництва) до ринкової (побудованої на різних формах власності, засновану на принципі свободи підприємницької діяльності).

На жаль, через ряд суб'єктивних та об'єктивних причин здійснити кодифікацію господарського законодавства так, як це було задумано розробниками Господарського кодексу України, не вдалося. А найголовніше те, що не вдалося точно та чітко розмежувати предмети правового регулювання двох кодексів. На причини цього вказав академік НАН України В. К. Мамутов [5, с. 3].

Наступною, та не менш суттєвою, є проблема забезпечення захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання. На сьогоднішній день вона набула особливої значимості у зв'язку з тим, що у статті 42 Конституції України закріплено право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. На конституційному рівні закріплено коло зобов'язань держави щодо захисту конкуренції в підприємницькій діяльності і неприпустимість господарської діяльності, що спрямована на монополізацію і недобросовісну конкуренцію.

Проте проблема «беззахисності» підприємств, а також інших господарських організацій не раз порушувалася у юридичній літературі. Багато із її аспектів висвітлювалися як у період планової системи ведення народного господарства, так і у 90-ті роки, під час переходу до постулатів ринкової економіки аж до сьогодення.

Ми вважаємо, що на нинішньому етапі розвитку законодавство, яке регулює господарську діяльність, ще недостатньо забезпечує поєднання свободи підприємництва та конкуренції із належним захистом прав суб'єктів підприємницької діяльності. Такі обставини зумовлюють необхідність звернення суб'єктів господарювання до господарського суду за захистом своїх порушень або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів.

Так, звичайно, захист прав суб'єктів підприємницької діяльності регулюється і гарантується нормами цивільного та господарського права, однак законодавча база в окремих спірних питаннях не дозволяє отримати повні відповіді для уможливлення винесення обґрунтованих законних рішень.

На жаль, на сьогодні ні в одній із сфер економічної діяльності ми поки що не маємо логічно завершеного системного законодавчого забезпечення. Найсуттєвішим з дестабілізуючих факторів для сфери правовідносин суб'єктів господарювання є прийняття законів, які не передбачають врахування реальної соціально-економічної ситуації, суперечать основним законам держави – Конституції України та іншим нормативно-правовим актам.

Слабкість правового захисту господарювання, неврегульованість великої кількості його аспектів, суперечність нормативних актів негативно впливають на нормальне та ефективне функціонування підприємництва в Україні. Більш того, низький рівень правосвідомості суб'єктів господарювання призводить до виникнення "тіньового" бізнесу, а також до появи кримінальних інституцій владнання конфліктів та забезпечення виконання зобов'язань.

На нашу думку, незважаючи на особливу складність висвітленої проблеми, відповідне нормативно-правове забезпечення охорони і захисту прав суб'єкта господарювання можливе. Необхідно лише комплексно застосовувати нормативно-правове регулювання – у Конституції, законах, підзаконних, локальних правових актах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України – [Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>]
2. Шевченко Я. М. Поняття приватного права як ядра правопорядку, заснованого на ринковій організації економіки / Я. М. Шевченко // Методологія приватного права: сучасний стан та перспективи розвитку : збірн. мат. II Міжн. наук.-практ. конф. «Методология частного права: современное состояние и перспективы развития» (м. Київ, 22–23 травня 2009 р.) / ред. кол. О. Д. Крупчан (голова), Н. С. Кузнецова, Я. М. Шевченко та ін. – К.: НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. – С. 29–34.
3. Актуальні проблеми господарського права / І. М. Ямкова // Науковий вісник публічного та приватного права. - 2015. - Вип. 2. - С. 52-57. – [Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvppp_2015_2_12]
4. Щербина В. С. Актуальні проблеми господарського права/ В.С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 392с.
5. Мамутов В. К. Повніше використовувати техніко-юридичні засоби удосконалення законодавства / В.К. Мамутов // Право України. - 2008. - № 2. - С. 3-8.

